

*LEGÉNDY Kristóf*¹:

Han Byung-Chul (2023): *A rítus eltűnése – A jelen topológiája.*

Typotex Kiadó. 120 oldal. ISBN: 9789634932376

A rítus eltűnése egy igazán mélyreható és provokatív könyv. Mélyreható, mert az emberi valóság legalapvetőbb kérdéseivel foglalkozik, mint például a nyitottság, az ünnepek vagy a jelek szerepe a társadalomban és az egyén életében. Provokatív, mert nem a modern társadalmak általánosan elfogadott mércéje szerint filozofál. Sőt a német-koreai szerző kijelentései a modern társadalom alapvető alkotóelemeit kritizálják, mint például: „A hitelesség társadalma teljesítménytársadalom”.² „A neoliberális rendszer kizsákmányolja a morált”.³ „A túlzott nyitottságban és határtalanságban, amelyek a jelent uralják, elveszítjük a lezárás képességét. Az élet ezáltal pusztán additívvá válik”.⁴

---

¹ Egyetemi adjunktus, Károli Gáspár Református Egyetem;
e-mail: legendy.kristof@gmail.com.

² I. m. 27

³ I. m. 29.

⁴ I. m. 39.

Han Byung-Chul könyve nem csupán filozófiai mű, hanem erőteljes társadalomkritika is egyben. Bátran szembesíti az olvasót azzal a világgal, amelyben élünk, és arra készíti, hogy reflektáljon saját életére és társadalmi szerepére. A könyv fő témája a rítusok hiánya és ennek a társadalmi struktúrára gyakorolt hatása, valamint a technológia és az individualizmus folyamatos térhódítása. A hagyományos rítusok, amelyek régen összekötötték az embereket, mára elvesztették jelentőségüket, ezzel párhuzamosan pedig az egyén egyre inkább elszigetelődik, elveszíti kapcsolatát közösségeivel és saját kultúrájával. A globalizmus felszámolja a sokféleséget és a másság hangoztatásával valójában mindentől ugyanazt kreál. „Az ember helyhez kötött lény. Csak a hely teszi lehetővé a lakást, a tartózkodást. A helyhez kötött lény azonban nem szükségképpen a hely fundamentalistája. Nem zárja ki a vendégszeretetet. A világ totális megfosztása a helyektől a globalizáció által, amely minden különbözőséget nivellál és csak az ugyanaz változatait engedi meg, pusztító. A másság, az idegenség a termelés ellen hat. Ezért a globális az ugyanaz poklát hozza létre.”⁵ A filozófus élesen kritizálja a modern társadalmat, amely a fogyasztás és a teljesítmény alapján értékeli az egyént. A 19. századtól kezdve egyre inkább elvesztettük a *játék* képességét, és minden tettünket az egyre fokozódó *termelés* igénye irányította. Így lett például a háború rituális párharcból lélektelen dróncsata, amely többé már nem egyenragú ellenfelek közti viadal, hanem valójában gépies termelési háború. „A termelés és a rítus kizárják egymást. A drónháború annak a társadalomnak a leképezése, amelyben minden munka, termelés és teljesítmény kérdésévé vált.”⁶ A rítusok eltűnése átformálta az élet és a halál felfogását. A modern társadalmakban: „A gyilkolás kattintással vadászat bűnözőkre, amely brutálisabb az állatok vadászatánál. A vadászat eredetileg korántsem kíméletlen gyilkolás. [...] A vadászatot rítusok előzik meg, kísérik és követik. Megtartják a kétirányúságot, a szimmetriát a vadász és az állat viszonyában.”⁷ Ezzel szemben Han idéz egy CIA főnököt, aki szerint „Napjainkban metaadatok alapján gyilkoljuk az embereket.”⁸

Ennek a modern társadalomnak a teljesítmény- és hitelességkényszer a motorja. „A hitelesség kultusza közvetítésével a neoliberális rendszer magát a személyt sajátítja ki és változtatja nagyobb hatékonyságú termelőüzemmé.”⁹ A munka és a termelés központi

---

⁵ I. m. 46.

⁶ I. m. 100.

⁷ I. m. 98.

⁸ I. m. 100.

⁹ I. m. 29.

társadalmi helyzete jól megfigyelhető változásokat eredményezett az élet megannyi területén, például az öltözködésben is. A ruha játékos, rituális jellege megszűnt. Helyette mechanisztikus szempontok érvényesülnek, amely az uniformizálást segíti elő. „A férfiak ruházata a 19. század folyamán egyre egyhangúbb, változatokban szegényebb lett. Egységes munkaruha benyomását kelti. [...] Az ma jól látható pornográf vonásokkal rendelkezik. Inkább húst mutat, mint formát.”¹⁰ A folyamatos kapitalista termelés és az állandóan változó technológiai fejlődés következtében az emberek elveszítették igényüket a mélyebb kapcsolatok iránt; inkább a felszínes, virtuális kapcsolatok kerültek előtérbe. Míg a játék szerepe megvolt az emberi kapcsolatokban, addig a csábítás is inkább színpadias aktus volt, amolyan rituális párharc. A csábítás egyenrangú felek játéka, amelyben mindketten a másik félre figyelnek. A termelésalapú modern társadalom terméké süllyesztette a csábítást. „A pornó végül megpecsételi a csábítás végét. A másik egészen föl van számolva benne. A pornográf élvezet nárcisztikus. A leplezetlenül rendelkezésre álló tárgy közvetlen fogyasztása kelti. Ma a lélek is le van meztelenítve, akárcsak a nemiség. Az illúzió, a látszat, a színjátás iránti érzék teljes elvesztése a pornográfia diadala.”¹¹

A rítus eltűnése egyfajta ébresztő felhívás a modern társadalom számára. Figyelmeztető hang, amely emlékeztet, hogy rítus nélküli modern életünk csupán funkcióra egyszerűsödött működés a kizsákmányolók kezében. Persze azt mindenkor szem előtt kell tartani, hogy a modern kort megelőző időszakok ugyanúgy telítettek voltak a kizsákmányolók és elnyomók erőszakos törekvésével, mint napjaink modern társadalmi. A különbség, hogy a rítusok és a rituális játékok emberközpontú és humánusabb közeget alkottak a régebbi társadalmakban, szemben a napjainkban elterjedt korszellemmel, amely szigorúan teljesítmény- és termelőközpontú. A könyvet jó szívvel ajánlom mindazoknak, akik szeretnek érthető nyelven a jelenkor problémáiról olvasni, és eltökéltek annak felismerésében, hogy gépiesen ismétlődő létezésünk mögött (vagy fölött) mi az igazi valóság.

---

¹⁰ I. m. 31–32.

¹¹ I. m. 114.